

הלל צייטלין.

טיוולים.

I.

פעם אחת בא אלי חר מהני „חברי“. צנא דמלי ספרי, מרקס ולסל וקויטסקי וכל גדולי עולם כמונחים בקופסיה, ציטטים מכל ספרי השכלה – על כל צרה שלא הבוא, חפצים אתם שיבסס לכם את ה„תיאורה“ שלו? – במשותא! הרי תחלתה מרקס אמצעיתה – נחמן סירקין, וסופה – מאמר אחרון שבאחרונים שבברשורה, ומה הוא חפץ להוכיח לכם? אין הוא בא עליכם בעקיפין ובטרוניא. הוא חפץ רק שתשמעו לו ותוכחו כמוהו שה„פרוליתריאט“ היהודי לא יבוא לידי „פרוליתריותו“ פה בארצות הגולה, ובשביץ שמן ההכרח הוא שפרוליתריאט יבוא לידי פרוליתריותו (שאם לא כן הרי זה פגם בפריצם ההסטורי) עליו להושיב טריטוריה נשמה. דעה חביבה, כמובן, על טריטוריאלי אדוק כמוני. אנכי הנני קצת עקשן וחפץ להביע השקפתי דוקא בדברים פשוטים: פה בארצות הגולה הננו הולכים וכלים בחומר וברוח, אותנו שוחטים, רודפים,

מענים, שוסעים את הילדים, מכים יתדות ברזל
 במוחות, מעלילים עלילות, דורשים על חשבוננו
 דרשות של דופי, זכויות-אנוש לא נתנו ולא יתנו לנו,
 לא לקחננו ולא נוכל לקחתם (יען כי אין כח לנו),
 דוחקים את רגלינו ומגרשים אותנו מכל מקצועות
 הכלכלה, בחיי הממלכה איננו לוקחים שום חלק,
 הפרוליטריאט האינטלגנטי הולך ושוטם ונעשה משועמם
 מחסרון עבודה ולחם, הפרוליטריאט היהודי איננו
 פרוליטריאט במובן האירופי של המלה ההיא, אלא
 עדה נוראה של קבצנים שלא הסתגלה לעבודה
 ואין לה מקום לעבוד, ההמון היהודי בכלל הולך
 וכלה, הולך ונוע מטלטול ונדודים, מחסרון לחם,
 מרוב צרות ויסורים המביאים לידי טרוף הדעת,
 מפחד המות ומפחד החיים גם יחד. המפלגות הבינוניות
 שלנו, ואפילו העשירות, הילכות ויורדות, הולכות
 ושוקעות, ומגיעות הן סוף סוף לידי מדרגת
 הפרוליטריאט, אך, כאמור, לא לידי מעמד כלכלי-
 חברותי ידוע, אך אל התרמיל, אל החלי, אל
 ה"כבי וחרוק השנים". אלה מאתנו שנצולים הם זעיר
 שם, זעיר שם, אלה שקנו להם פרוסת לחם בארצות
 המערב השיגו זאת במחיר הנשמה שלהם. יהדותם--
 שלחופית ריקה, אנושיותם - לא רבה מיהודתם.
 קופים נבזים, אסימון שנמחקה צורתו, באופן היותר
 טוב: נחושת הומיה וצלצלי-שמע. אין חיים, אין
 רוח בהם. בזים להם, לועגים להם, שונאים דוקרים
 אותם בחרבות שבלשונם, - הם לא יבינו, לא
 ירנישו. אין בשר המת מרגיש באיזמל. יבינו,
 ירנישו - הם נשמטים אל מחנה האויב אחר, אחר.

ובכן? - בכך צריך להציל כל מה שאפשר עוד להציל. צריך להציל את הכחות המעטים מן המעטים שעוד ישנם בקרבנו פה ושם, לעוררם, לאגדם, לחברם אחר אל אחד, להוציאם מארצות הדמים, מארצות הטומאה, ולהושיבם על ארץ חדשה תחת שמים חדשים, "חברי" נרתע לאחוריו מפשטנותי זאת ורצה לבסס את שיטתו דוקא על ה"א-פרולטריות" של הפרולטרית היהודי. מה אתה אומר לו? - אתה אומר לו: רעב, מלטר, חלי, פחד, כליון, שמד. ואולם כל כל אלה הלא דברים פשוטים הם והוא ל"מדע" הוא צריך. נפרדנו שנינו איש לעברו, הוא אל, "מדעותו" ואני - אל "פשטנותי"...

לימים בא אלי "חברי" זה ופניו צהובים. יודע אני בו שאיננו לא ממגדלי חורים ולא ממלוי ברבית, ובכן פנים צהובים אלה מה טיבם? הסתכלתי היטב בפניו וראיתי ששמחה במעונו של אדם זה, שמחה גדולה מאין כמוה. איך אומרים זאת ב"יהודית"? - האדם מתפקע מרוב נחת. שאלתיו: מה היום מיומים? איזו הלכה נתחדשה היום בבית המדרש?

- ראה!...

בדברו זאת הוציא מבין אצילי ידיו ספר עב הכרש ורכ הציטטים והציפרות על הפרולטריות באמריקה. רואה אתה? - מתוך ספר זה אנו למדים, שהפרולטריות היהודי בבואו לאמריקה איננו יכול להסתגל בשום אופן אל הפרודוקציה האמריקית הפרונגריסיבית, אלא הולך הוא ונרחף אל ענפי העבודה שאינם פוריים או מרבה ומגדיל את המחנה הנורא של ה"לומפען-פראלעטאריאט"...

שמחה זו של חברי עוררה בי קצת תמהון:
 - מזמור לרוד - קינה לרוד מבעי ליה?
 התשמח על שההמון היהודים הנם מן החרב ומן הדלות
 ומן הרפש שבערי התחום איננו, עושה לו חיים גם
 באמריקה, איננו מסתגל אל הסביבה האמריקנית
 באמת, איננו נכנס אל העבודה האמריקנית האורחית,
 אלא הולך ומתנונה על ידי ה,סיוויטינג-סיסטעם" או
 חסרון עבודה ולחם, איננו יוצר לו סביבה יהודית=
 לאומית, אלא בורא לו גיטו, שחשכו ועניו
 נורא לפעמים מן החושך והעוני שבגיטו שלנו?
 - ואולם הרי זה מוכיח אמתת השטה שלי,
 על ה,אי-פרולטריות" של ה,פרולטרית היהודי
 בארצות הגולה...

הסתכלתי בפני ,חברי" והנה פניו - פני גבור
 השב ממערכות המלחמה ולו הנצחון. ההוא יהעצב
 על היהודים ההולכים וכלים ב,סוויטינג סיסטעם",
 בדלות בזויה, בחטא וטומאה? - ילך הכל לאכדון
 ובלבד שתתקים השטה!...

.II

סערה בצלוחית של מים. שלום אש וטשיריקוב
 הטילו את הסערה. רפה כחו של ישראל עד שאפילו
 בצלוחית מים יכול הוא לטבוע...
 די לאיזה מקרה קטן שבקטנים, מקרה שאיננו
 כדי אפילו להזכירו ולשים לב לו, מכיון שנתפרסם

זהוה לדבר שהכל עוסקים בו, כחו רב להגדיל
אסוננו ולהעמיק את פצענו...

מעשה היה וישבו סופרים יהודים ורוסים
אחדים במסכה אחת. קראו את ה"יחוס" של שלום
אש והתוכחו עליו. פָּחוּ שלום אש כדרכו, קָפַץ
ואמר: אין הרוסים מסוגלים להבין את ה"יחוס" שלי.
קצף טשיריקוב, קנא ליחוסו הרוסי; אם כן אין אתם
היהודים מסוגלים להבין את יצירות הרוסים...

דברי נערות מצד אחד, כעס המביא לכלל
טעות - מצד שני. הכל מעשים בכל יום במסבות
ספרותיות ובמסכות בלתי-ספרותיות. בכל מקום שבני
אדם נאספים ומתוכחים אלה מדברים דברי שטות,
ואלה כועסים ורוגזים.

מי הוציא דברים אלו החוצה? ומה?
ל צורך מה? ולשום מה נוספו גם דברים מעליבים,
גוזמאות והטעיות? - האלהים יודע. ממהמא היה
למי שהוא צורך בדבר הזה לעשותו - ועשה.

והעיקר הוא: דברי שטות וטעיות של אש
וטשיריקוב מכיון שהוצאו לרשות הרבים והכל
מפלפלים בהם נעשו ליסוד היסודות של אנטישמיות
במקום שלא חכינו לה, או שמעטים מקרבנו חכו
לה, אנטישמיות של האינטלגנציה הרוסית.

פתח ה"פריינד" בהאשמה, בקש לו טשיריקוב
פתח חרטה, דרך התנצלות, אחריו-ארבאזשין, השני
שדבר דברים קשים אחר טשיריקוב. לא חפצו אש
וחבריו לקבלם בתשובה. צעקו ואמרו: חיבים אתה,
חיבים אתם, אנטישמיים אתם, אנטישמיים אתם, לא
מבלו טשיריקוב וארבאזשין מקולות הקוראים ועמדו

על דעתם: לא! לא היינו עבדיך אנטישמיים ולא נהיה!

פלפלו מחות-הגמרא בה, "ראסוועט" והוכיחו בק"ן טעמים שדוקא אי-חבה יש בדברי טשיריקוב וחברו, ולא רק בדבריהם אלא בכל האינטליגנציה הרוסית. וכך הדין! מאחר שרוסים הם ולאומיים הם צריכים הם להרחיק מהם את היסודות הזרים לרוחם תלאומי, וכיון שהיהודים סוף סוף זרים הם לרוח הלאומי העצמי של הרוסים הרי באמת לא יכירם מקומם בספרות הרוסית.

אמת שהאנטישמיות דבר מגונה הוא ולא מן היושר הוא ומן הצדק לשנוא ולרדוף איזה עם, אבל יש אנטישמיות ויש א-שמיות. אנטישמיות - פרושה ידועה לכלנו יותר מדאי, אשמיות פרושה היא: שלי - שלי, שלך - שלך, איננו מתנפלים עליכם, היהודים, אלא שומרים אנו את שלנו מהשפעתכם הזרה לנו. איננו שוללים מכם זכויות-אנוש, ואולם חפצים אנו להשתמש בזכויותינו אנו במלואם. איננו חפצים שתהי ידכם בקנינו, בקדשנו, בכל אשר לנו. איננו חפצים בטובכם, ואיננו חפצים ברעתכם. לא מדובשכם ולא מעוקצכם. מדירים אנו הנאה מכם. איננו חפצים לדעתכם!

אשמיות זו שהעלה וול, ושבטינסקי בפלפולו מתוך הסתכלותו בחיי היהודים שבמערב ושהוא בתור ציוני מכיר את צדקה והכרחיותה, מצאה לה מפולפל גדול ממנו ודוקא רוסי מהיר, ודוקא אדם גדול ובעל השפעה מרובה - פטר סטרובה. אשמיות? - הלא הוא הדבר אשר אני מבקש מכבר. אנטישמיות - מלה זו

שנואה לי מעט. ובכן תחי האשמות!
 וכיון שהוטהרה ה"אנטישמיות" על ידי שהסירו
 ממנה את הנו"ן ואת הטי"ת ואת היו"ד והניחו רק את
 האלף, כיון שהותרה לקהל על ידי אחר מגדולי
 הפרוגרסיסטים, פטר סטרובה, בכבודו ובעצמו, —
 מטילת היא ארוכות וקצרות בעתונות הרוסית הפרו-
 גרסיבית. אלה שהיו "אוהבינו", אלה שקרבו אותנו
 בשעת הנאתם, עומדים וצועקים: א-שמיים אנחנו!
 א-שמיים אנחנו...

/ ואני, עבדכם, שאיננו בקי בהטיות ובפולפולים,
 כמדומה לי שאנטי-שמיות וא-שמיות-היינו הך. לאו
 בשמא תליא במלתא. העיקר הוא: "אוהבינו" לפנים
 מדברים אותם הדברים עצמם שמדברים מנשיקוב
 זחבריו זה כבר: יהודים עליכם, רוסים! השמרו
 זהזהרו מן היהודים!...

ועומדים הציונים המפולפלים שבנו ונהנים:
 תורתם נצחה, שטתם נצחה...
 כאותו הס"ס שלי, ששמח על ה"אי-פרולטריות"
 של הפרולטרית היהודי באמריקה (אי-פרולטריות)
 זו שפרושה האמתי הוא: חוסר עבודה ונקיון שנים,
 גנבה וגזלה מתוך חוסר לחם, טומאה, מיתת הנוף
 (זהנפש) בשביל שמסיעה היא לשטתו, כך שמח הוא
 זשבוטינסקי בכל זו האנטישמיות שהתפרצה ממחבואה
 והתרחבה והתעמקה פתאום, בשביל שמחוקת היא את
 ההשקפה הציונית, בשביל שמבססת היא את השיטה...
 ובלי משים אתה נזכר באותו המלמד של
 פרישמן, אותו המלמד ששמח ושמח אחרים, עד
 שהמקום החיה וקים אותו לזמן הזה וזכה אותו בכך-

שעשועים שפרחה עליו שחין. הן הוא, המלמד, זכה סוף
 סוף לראות שחין ממש, אותו השחין הכתוב מפורש
 בתורה...

שישו ושמחו, ושבטינסקים, א-שמיות זו
 שהעליתם בפלפולכם - כבר נשמע קולך בין החיים.
 סוף סוף נזכה למכות חדשות שיכינו לא, אנטישמיים"
 כי אם, א-שמיים"...

III.

א-שמיות זו, כיון שבאה לידינו, כיון שכבר
 היתה לשיחה בפי הבריות, צריכים אנו לבררה
 וללבנה יותר. צריכים אנו לראות ולהבין את תכנה
 האמתי!

כי רואה אנכי שחלוף השם וחלוף הדברים
 מביאים רבים לידי טעות. כסבורים הם שהאשמיות
 איננה נוראה כהאנטי-שמיות. כסבורים הם שאין
 האשמיות נוגעת בזכותינו האנושיות האלמנטריות.
 מטעים אותם הפלפולים של זשבוטינסקי
 וסטרובה, ביחוד של זה האחרון. סטרובה אומר
 מפורש, שאין הוא גודע אף כחוט השערה מזכותיהם
 המלאות של היהודים. אדרבה! הוא בתור ליברל
 או דימוקרט ילחם בעד שווי-זכותיהם של היהודים
 כמו שנלחם עד עתה. זכות - זהו ענין מדיני. אי
 אפשר לה למדינה, שתמעט את זכות אזרחיה או
 שתכדיל ותפריש ביניהם, ואולם לא הדי המדיניות
 כדרי הרוח הלאומי (בלשון סטרובה): הפנים

הלאומיים) יכולים אתם לדרוש ממני זכות-אנוש, אבל אין לכם כל זכות לדרוש ממני שאהב אתכם. ומה אעשה אם אני ועמי והשדרות הרחבות של בני העם הרוסי איננו אוהבים אתכם, היהודים? זרים אתם לנו. שונאים אתם לנו. יש בכם איזה דבר המשניא אתכם עלינו. חפצים אנחנו לשום משמרת למשמרת לרוחנו, כי לא יחדור אליו אותו הדבר השנוא. היהודים זרים הם בספרותנו, אינם מבינים את הדבר הקדוש לנו ואין להם חרדת-הקודש בגשתם אליו. סחור, סחור, יהודי, לכרם האמנות לא תקרב! דברים אלו לכאורה דברים של טעם הם. כשמדברים באופן מופשט, מטעימים את הדברים בטרמינים מדעיים שונים כגון, משיכה לאומית, ו"דחיה לאומית", מוסיפים פלפול על פלפול, מדברים באותו הסגנון הסבוך הסריוזי והמשונה של "מובי" העתונים הרוסיים, - הרי אשמיות זו כלה הגיון. ואולם נוציא נא לרגע את השטה הזאת מיסודותיה המופשטים ונציירה לנו כפי שתתנשם במציאות, דיה אף סקירה קלה בשביל להוכיח שבמציאות אין בינה לבין אנטישמיות כלום.

סטרובה הוא איש הרוח, ואיננו מותר על עניני הרוח. רק את עניני הרוח הוא חפץ להגביל ולהגדיר ולשמרם מהשפעת זרים. כלומר: מהשפעת היהודים. אבל הלא באותו הסגנון ממש שאומר סטרובה: "אני חפץ שיקראוני שלי, שיבקרוני רק שלי, שתהי אומנתי רק שלי" הלא יוכל להגיד גם הסוחר: "אני חפץ לסחור רק עם שלי. אני חפץ לקנות רק משלי. אינני חפץ לקנות מזרים..." אינני

חפץ לשאת ולתת עם זרים". ככה יגידו כל העומדים בראשי המוסדות המדיניים והצבוריים: חפצים אנו שבכל אלה המוסדים שלנו יעבדו רק אנשים משלנו. איננו מאמינים ליהודים, יהיו להם היהודים טובים או רעים, – אחת היא לנו. איננו חפצים לשאת ולתת עמם. אין בלבנו סימפטיה אליהם. ילכו באשר ילכו – ובלבד שיתרחקו מאתנו". בסגנון כזה יוכלו לדבר גם העומדים בראש הצבא, העומדים גם בראש המשפט, המפקחים על הבריאות, העומדים בראש ההשכלה. הלא כה יוכלו לאמר בצדק אלה האחרונים. חפצים אנו שתהיינה האוניברסיטות שלנו ורק שלנו. חפצים אנו שרק שלנו ילמדו בהם. חפצים אנחנו ללמד רק לשלנו וללמוד רק משלנו. שלנו – קרובים ומובנים לנו, היהודים – רחוקים וזרים לנו. טובים הם או רעים הם? יעשו להם מה שיעשו ויהי אלהים עמם. אך אל האוניברסיטה שלנו אל יגשו. האוניברסיטה שלנו קודש היא לנו, לרוחנו הלאומי, ואין לזרים חלק בה".

אמרה זו של סטרוכה מתפשטת היא בצדק על כל ענף וענף מענפי החיים, המדע והעבודה. ואם יוציאו הרוסים ממנה כל התולדות האמתיות המסתעפות ממנה לא ישאירו לישראל כל לחם ומחיה, כל חיים וקנין.

ומה פרושה של "זכיות" אלה שסטרוכה נותנם לנו בדמקרטיותו המדינית? האם אין אלו מושג ריק מכל תוכן? האם אין שויון זה, שסטרוכה חיבנו בו – חספא בעלמא, ניר לצור על פי צלוחית?

וכי מה בזכות אלה שתתן לנו ה"קונסטיוטוציה" של סטרובה אם בלה גרש יגרשונו מכל פנות החיים, מכל מקום שיש בו עבודה ופרנסה לגוף ולנפש?

ואם נעיין היטב נראה, שלא צדק סטרובה גם בצד הפורמלי של הנחתו. המדיניות - לפי דברי סטרובה - דורשת שיתנו להם כל הזכויות המגיעות להם. והרי הזכות לסוחר רוסי היושב בטולא או בקלונא לאמר לו: אתה, אדוני, דבר לך עם עניני מדע וספרות וירא אתה מהשפעת היהודים במקצוע זה, ואני דבר לי בעניני כספים וירא אני מהשפעת היהודים במקצוע אחר, במקצוע הכספים. אתה ירא מפני ההתחרות ברוח, ואני ירא מפני ההתחרות - בגשם. אתה חי בעולם האצילות ושם צר לך המקום מפני היהודים, ואני ועמי צ"ט פרוצנטים מכל בני העם הרוסי, חיים בעולם העשיה, וצר לנו המקום מפני היהודים הבאים אלינו, להצר את צעדינו. בשם שאין אתה חפץ לדחות את עניני הרוח שלך מפני המדיניות, כך אין אנו חפצים לדחות את הענינים הפיננסיים שלנו מפני המדיניות. אתה דורש "זכויות" ליהודים. אחת מאלה הזכויות היא: הזכות לגור בכל ערי רוסיה הפנימית. יבאו היהודים לערינו, יהפכו בחררה שלנו, יחזיקו בענפי מסחר שאנחנו חושבים לשלנו זרק לשלנו. לך, הכלוא בד' אמות של הלכה, - אין רע, אין חסרון כים!

סטרובה בעצמו מבין שההבדל בין האנטישמיות ובין האשמות דק הוא מאד, כי על כן הוא אומר

שצריך עיון דק ושמידה מעולה לכלי לצעוד מן
האשמיות - אל האנטישמיות.

ואולם רק סטרובה בעצמו ועמו עוד אולי
שנים שלשה אצילים רוחניים אולי הברל יבדילו בין
שני מיני נגוד ליהודים אלו, ואולם כל העם לא
יבדיל ולא יוכל להבדיל אף במעט בין נגוד בלב
ובין נגוד גלוי ...

וגדולה מזו אני אומר: נגוד גלוי וטבעי
של העם הרוסי הוא הרבה יותר אמתי וישר מנגוד
זה של סטרובה. מאחר שהיהודים מאוסים הם
ושנואים על הרוסים - וסטרובה אומר שכן הוא -
הלא טוב טוב יעשו אם יגלו שנאתם בדברים
ובמעשים, וכי מן היושר הוא לדבר שלום בפה
ולנטור שנאה בלב?

למה שסטרובה קורא, דחיה לאומית קורא
העם: „שנאת-מות“, והצדק עם העם.

הרגשה זו של סטרובה והרגשתם של כל
אויבי היהודים - אחת היא, אצל אצילי-הרוח
מתבטאת ה„דחיה הלאומית“ - בגרוש רוחני, אצל
הסותרים ובאי-כחם - בגרוש גשמי, אצל החוליגנים, -
בהכאת מסמרים בראשי היהודים!..

VI

קנרא אני וקורא את כל מיני המאמרים הרבים
והשונים שנכתבו לרגלי ה„אינצדנט“ אש-טשיריקוב,
רואה אני את גל ההבלים שנערם מזה ומזה, מצד

היהודים ומצד הרוסים. את כל „הפטרויטים” הרוסים שצמחו פתאום ככמהין ופטרויות, רואה אני את כל זאת והכל נדאה זר ומוזר בעיני.

זר לי כל זה הסגנון שבו מדברים עתה אנשים כסטרוכה (שלפני שנים אחדות היה ממני היהודים היותר ישרים—ראה מאמרים אחדים בספרו на правых темах), אנשים כטשיריקוב (שזה לא כבר כתב את „היהודים” שלו ואמנם אין בו אמנות יתרה, אבל אהבה לעם הנרדף בולטת בו מכל שורה ושורה), אנשים כסופרי ה„סלאוואַ” (שזה לא כבר הגינו על היהודים—אם כי בלי כשרון—מהתנפלותו של מנשיקוב), אנשים כפאָראַשין (האומר עתה כי היהודים הזיקו לתנועת השחרור, ולפני עת קצרה הגין בעתונו על היהודים יותר מן ה„רעטש” „שלנו”...) זרים לי כל אלה המאמרים שאין בהם אף ניצוץ של מחשבה, אמת וכשרון, אלא כעס, שנאה, פחד מן הקונקרנץ, חשבונות של חנונים, רכילות, קנאה שפלה, סופיזמים לא חדים ביותר, פטרויטיות של שוא, לאומיות של תהו, אגואיזם קטן וצר הלוכש לבוש של „רוח הלאום” ו„פני הלאום”...

והנני שואל את נפשי: מי ילד את אלה? מאין בא פתאום כל זה הרפץ, הסחי והטומאה? מי השחית את הלבבות? מי עית את המוחות? מי הרעיל את כל אלה האנשים הטובים והישרים. כל אלה אשר לכם היה תמיד ער לכל אידיל אנושי אמת ומלא מרי נגד כל צביעות לאומית ונגד כל תגרנות ופסלנות הלוכשות לבוש הקדושה?

והנני מבאר לי חזיון זה בכך: כל אלו ההרגשות

המובעות עתה על ידי הסופרים הרוסים הפרוגרסביים, - נחלתם וקנינם הן של כל אלה האנשים הטובים מכבר. כל זה הרפש שהתפרץ עתה החיצה, - טמון היה עד עתה במקום סתר. כל זה הרעל של סטריכה ופאראשין ואחיהם, - פעפע גם עד עתה בלכבות כארס של נחש, "הכל היה" ו, "אין כל חדש", אלא שער עתה גבר הטוב האנושי והאידיל של אור על כל אלה ההרגשות האפלות והכבדות. בכל אלה ההרגשות ראו הסופרים הטובים, "רגשות" אטבסמיות שכל אדם בן-אור צריך לנצחן, לבטלן, לדכאן בתוכו. הם הרגו את יצרם הטוב על יצרם הרע, ובשעה שחיצר הרע הגיש את תביעותיו, הרבו עוד יותר להכניעו ולהשפילו, ובכדי להרגיזו דברו דוקא טובות על העם השנוא להם...

ואולם מי שנושא נחש זה של שנאה וקנאה בלבו לא תמיד ינצחו. הגיעה שעתו. עתה מדבר הוא את דברו...

וגדולה מזו אני רואה. גם בשעה שהיה נחש זה מדוכא ונענה לחש את לחשו בסתר הלב.

כי על כן אני רואה תמיד את הליברלים הרוסים גם בשעה שהם מדברים טובות על היהודים, - הם עושים זאת כאלו כפאם שר. הם מדברים - ולכם בל עמם. כי על כן אני רואה והם מדברים תמיד בשעה שהם מגינים על היהודים חצאי-דבורים, משפטים הגיונים יבשים, טענות קלושות, תשובות של מה בכך. נכר, שהאנשים מסלקים איזה חוב לא נעים. נותנים הם מתנה, - ונוהגים צרות-עין במתנתם...

היו פרעות ביהודים. „רוסיים אמתיים“ הרכו שדרו מאה וארבעים ישובים יהודיים, נעשו מעשים אכזריים שאין ההסטוריה יודעת דוגמתם, נשפכו נהרות דם ודמע של יהודים אומללים – ואף מחאה אחת אמיתית לא נשמעה מצד טובי הרוסים. נשמעו רק איזה פטפוטי מלין שאינם מעלים ואינם מורידים. רבים ושלמים, – שתקו. נשמע גם צדוק הדין מצד אחד המיוחד שבין הטובים בימים ההם – מקסים גורקי. דבר זה לא בפירוש אתמר אלא מכלל. העם הרוסי טוב הוא, ישר הוא, רחמן הוא, גם על „קנריקה“ הגיעו רחמינו, „האנשים (קרי: היהודים) לא זכו לזה“...

ולפי שלב כל „הטובים“ האלה באמת רע הוא על היהודים מאז ומעולם ורק שהמוח תמיד שליט על לבם והם שומעים לאשר יאמר להם ההגיון האנושי, או לאשר יאמרו רחשי-הלב היותר יפים והיותר טובים, – הנה די לו לאיזה מקרה קטן שבקטנים אשר יפתח את הסגור בלב, ואשר יהפוך ממנו כל מיני הקטנות, האכזריות והרפש שהיו קבורים בו...

ומעשה שהיה כך היה: מן כל הרוסים הטובים הצמינו בימים האחרונים בהגנתם על היהודים טשיריקוב וסטרובה (דוקא אלה שהם עתה חביבים כל כך על ה„רוס. זנאמיה“ והיא קוראת: אחינו אתם!) אלה, כלומר טשיריקוב וסטרובה, נסו באמת לדבר דברים טובים על עם ישראל. אפשר משום שהטוב שבלבם התגבר במדה מרובה על הרע שבלבם, ואפשר, להפך, מפני שהרע שבלבם, חזק כל כך,

עד שצריך היה להשתיקו ביד חזקה...
 איך שיהיה, ומשיריקוב שמצא עצמו נעלב על
 ידי המבקרים היהודים ועל ידי שלום אש דבר מה
 שדבר .

בא אחריו סטרובה, זה האדם החשכן, הנקרן,
 הספקן, המבקש, המוציא תמיד קונזקננטים מתוך הנחות
 מסופקות, הנכון תמיד ליסר, שיטה על מנת להרסה
 מחר, החושב תמיד שמצא אמת חדשה בשעה שהוא
 מוצא מלה חדשה, - בא אדם זה והוציא את כל
 הקונזקננטים מתוך מאמרי טשיריקוב ומתוך דברי וול.
 זש. ובא במלה החדשה שלו: א-שמיות!

שמעו יתר הסופרים הרוסים דברים אלו ואמרו:
 התירו פרושים את הדבר! מאחר שטשיריקוב
 וסטרובה רשאים-אנו על אחת כמה וכמה.

ומיד יצא הנחש שנסתר עד עתה באיזו פנה
 שבלב - החוצה. מדברים עתה ה"טובים" דברים
 שמנשיקוב ודובראווין חותמים עליהם בשתי ידיים,
 בודאי ובודאי שהכותבים בעצמם בשעה שהם קוראים
 את דבריהם הם תמהים על עצמם: וכי אנו אנטישמיים
 אנו? וכי לאלהי השנאה והקנאה אנו עוברים?

ברור לי שגם זה יעבור, סוף סוף יתגבר
 המוח על הלב עוד הפעם. סוף סוף יכירו הטובים:
 מי מדבר מגרונם עתה, לא יאמינו בהסתת הנחש -
 ויהיו לליברלים ודימוקרטים טובים כמו שהיו.

ואולם כמה רעועה היא דמוקרטיות זו - בנוגע
 ליהודים-אם צריך להגן עליה תמיד בכל עוז ההגיון,
 בכל נשק המדע, בכל רגשי היושר היותר עזים -
 מפני חמת נחש.

